

Toetsingsadvies over het milieueffectrapport
Recreatieplas 't Waal en de aanvulling daarop

25 augustus 2003

1253-85

ISBN 90-421-1176-3
Utrecht, Commissie voor de milieueffectrapportage.

INHOUDSOPGAVE

1. INLEIDING.....	1
2. OORDEEL OVER HET MER	2
3. TOELICHTING OP HET ALGEMEEN OORDEEL.....	3
3.1 Veiligheid dijk	3
3.2 Waterhuishouding	4
3.2.1 Duurzaamheid maatregelen	4
3.2.2 Sliblaag	4
3.2.3 Tijdelijke en permanente ophogingen.....	4
4. OVERIGE OPMERKINGEN TEN BEHOEVE VAN DE BESLUITVORMING	5
4.1 Afsluiten recreatieplas	5
4.2 Zonering recreatie-natuur	5
4.3 Bepanting en graslandbeheer.....	6
4.4 Veiligheid zwemmers tijdens aanleg.....	6

1. INLEIDING

Het Recreatieschap Stichtse Groenlanden heeft het voornemen een recreatieplas aan te leggen in een uiterwaard aan de noordoever van de rivier de Lek in de gemeente Houten en dit te combineren met zandwinning. Er zal ca. 1,9 miljoen ton industriezand en 1,4 miljoen m³ ophoogzand gewonnen worden. De oevers van de plas worden ingericht voor recreatief gebruik en natuurontwikkeling.

Bij brief van 13 mei 2003¹ heeft de gemeente Houten de Commissie voor de milieueffectrapportage (m.e.r.) in de gelegenheid gesteld om advies uit te brengen over het opgestelde milieueffectrapport (MER). Het MER is met het voorontwerp-bestemmingsplan op 15 mei 2003 ter inzage gelegd².

Het advies is opgesteld door een werkgroep van de Commissie voor de m.e.r.³ De werkgroep treedt op namens de Commissie voor de m.e.r. en wordt verder in dit advies 'de Commissie' genoemd.

De Commissie heeft kennis genomen van de inspraakreacties en adviezen⁴ die zij van het bevoegd gezag heeft ontvangen. In dit advies verwijst de Commissie naar een reactie wanneer deze naar haar oordeel:

- informatie bevat over een essentiële tekortkoming in het MER, waarvoor de Commissie adviseert een aanvulling op het MER op te stellen alvorens de besluitvorming doorgang kan vinden;
- informatie bevat over de inhoud van het MER die van belang is voor de besluitvorming en waarover zij een aanbeveling doet in het advies.

Op grond van artikel 7.26, lid 1 van de Wm toetst de Commissie:

- aan de richtlijnen van het MER⁵, zoals vastgesteld op 1 oktober 2002;
- op eventuele onjuistheden⁶;
- aan de wettelijke regels voor de inhoud van een MER⁷.

Tijdens de toetsing inventariseert de Commissie eerst of er tekortkomingen zijn in het voldoen aan de wettelijke vereisten en de richtlijnen en gaat zij na welke onderdelen van het MER in aanmerking komen voor een positieve vermelding. Vervolgens beoordeelt de Commissie de ernst van de tekortkomingen. Daarbij staat de vraag centraal of de benodigde informatie aanwezig is om het milieubelang een volwaardige plaats te geven bij het besluit over realisatie van de recreatieplas 't Waal.

Is dat naar haar mening niet het geval dan betreft het een essentiële tekortkoming. De Commissie heeft tijdens de toetsing aangegeven dat naar haar mening essentiële informatie over de veiligheid van de dijk en de waterhuishouding in het MER ontbrak. Tijdens tussentijds overleg op 27 juni 2003 bleek dat er recentere informatie beschikbaar was dan in het MER beschreven. Deze informatie is opgenomen in een aanvulling op het MER die het Re-

¹ Zie bijlage 1.

² Zie bijlage 2.

³ Zie bijlage 3 voor de samenstelling van de werkgroep en andere projectgegevens.

⁴ Zie bijlage 4 voor een lijst hiervan.

⁵ Wm, artikel 7.23, lid 2.

⁶ Wm, artikel 7.23, lid 2.

⁷ Wm, artikel 7.10

creatieschap op 21 juli 2003 aan de Commissie heeft toegezonden. Dit advies heeft betrekking op het MER en de aanvulling. De Commissie richt zich in dit advies tot hoofdzaken en gaat niet in op onjuistheden of onvolkomenheden van ondergeschikt belang. De Commissie adviseert de Aanvulling ter inzage te leggen bij het ontwerp bestemmingsplan.

2. OORDEEL OVER HET MER

De Commissie concludeert dat het **MER samen met de Aanvulling voldoende informatie** geeft om het milieubelang mee te wegen bij het besluit over het bestemmingsplan.

Het MER en de aanvulling zijn goed leesbaar, ook voor niet ingewijden, voorzien van goed kaartmateriaal.

Tijdens de toetsing heeft de Commissie aangegeven dat er naar haar mening op twee onderdelen essentiële informatie in het MER ontbrak, namelijk over:

- het waarborgen van de veiligheid van de dijk;
- de consequenties voor de waterhuishouding binnendijks en te treffen maatregelen.

De aanvulling voorziet in de ontbrekende informatie.

Hoofdstuk 3 geeft een toelichting op de hierboven genoemde onderwerpen.

Daarnaast constateerde de Commissie dat de initiatiefnemer in het MER de doelstelling heeft ingeperkt waardoor geen of een zeer beperkte invulling gegeven is aan twee (mogelijk) milieuvriendelijke varianten die in de richtlijnen zijn opgenomen. Het gaat daarbij om het uitwerken van een variant, waarin de plas na aanleg wordt afgesloten van de dode arm van de Lek en het uitwerken van varianten voor de zonering tussen recreatie en natuur. Hierdoor kunnen mogelijk voor het milieu aantrekkelijke varianten niet afgewogen worden tegen de varianten die in het MER zijn beschreven. Aangezien het niet aan de Commissie is om de doelstellingen van de initiatiefnemer ter discussie te stellen, zijn deze punten niet als essentiële tekortkoming in het MER aangemerkt. Zij adviseert het bevoegd gezag om bij haar motivering van het besluit expliciet op de gehanteerde doelstellingen in te gaan. Tevens heeft zij in het tussentijdse overleg vragen geformuleerd op het punt van beplanting en graslandbeheer in de natuurzone en de veiligheid van zwemmers bij de aanleg. Het Recreatieschap heeft ook over deze niet-essentiële tekortkomingen in de aanvulling informatie verstrekt.

Bovenstaande punten worden toegelicht in hoofdstuk 4.

3. TOELICHTING OP HET ALGEMEEN OORDEEL

3.1 Veiligheid dijk

MER

Het MER behandelt het aspect “veiligheid van de dijk” globaal. Daarom heeft de Commissie ook de Veiligheidseffectrapportage (VER) en enkele onderliggende rapporten⁸ bestudeerd.

De Commissie was van mening dat voor een goede beoordeling van de doeltreffendheid van de veiligheidsmaatregelen aanvullende informatie noodzakelijk was. Tijdens het tussentijdse gesprek met de initiatiefnemer bleek dat er inmiddels nieuwe, verfijndere berekeningen waren uitgevoerd waarmee een goede onderbouwing gegeven kon worden van de te treffen maatregelen. De Commissie heeft geadviseerd deze recente informatie te verstrekken in een aanvulling op het MER. Daarbij ging het om de volgende informatie:

- Een toelichting op de stijghoogte van het grondwater achter de dijk bij een normale (gestuwde) situatie op de Lek en bij maatgevend hoog water (6,60 m + NAP), in de situatie zonder en met de recreatieplas.
- Een beschrijving van de wijze waarop de toename van de stijghoogte als gevolg van de aanleg van de plas aan de binnenzijde van de dijk wordt gecompenseerd in grond, met de aan te brengen dikte daarvan. Hierbij uit te gaan van de laatste inzichten omtrent de hoogteligging en de dikte van de afdekkende laag, alsmede de aanwezigheid van zandkernen. De aanlegfase moet daarbij als maatgevend voor de te treffen maatregelen worden genomen.
- Te vermelden dat de effecten van golfwerking aan de dijkzijde van de recreatieplas worden tegengegaan door het aanbrengen van een kleikist.
- Aan te geven of er bij laagwater een drainage situatie kan ontstaan in plaats van een kwelsituatie met gevolgen voor de dikte van de sliblaag.
- In te gaan op de risico's van piping (= zandmeevoerende kwelstromen).

Aanvulling

De aanvulling voorziet in de gevraagde informatie. De aanlegfase wordt als maatgevend beschouwd voor de treffen maatregelen. Aanvullend op de binnendijkse verhoging, zoals in het MER beschreven, zal er buitendijks kleiophoging plaatsvinden tot 3,85 m + NAP. Daarmee kan de veiligheid van de dijk worden gegarandeerd, wordt het risico van piping geminimaliseerd en kan de binnendijkse verhoging beperkt blijven tot 0,20 - 0,40 m.

⁸ Fugro rapport nr. 0-0065/005 A en B , dd. 25-09-2002 (genoemd in de literatuurlijst van het MER)

3.2 Waterhuishouding

3.2.1 Duurzaamheid maatregelen

MER

De richtlijnen geven aan dat het treffen van duurzame maatregelen voor het waarborgen van de wettelijk vereiste veiligheid van de dijk en het voorkomen van kweloverlast binnendijks doelstellingen moeten zijn. Daarbij wordt onder duurzaam verstaan: met maatregelen die zo min mogelijk afhankelijk zijn van menselijk handelen en machines. Het MER voorziet in pompputten aan de buitenteen van de winterdijk en binnendijkse ontlastbronnen om bij (extreem) hoge waterstanden de kweldruk binnendijks te verkleinen. De Commissie was van mening dat dit type maatregelen niet als duurzaam is aan te merken.

Aanvulling

De aanvulling meldt dat in het plan afgezien wordt van buitendijkse pomputten, aangezien deze door het Hoogheemraadschap niet als duurzaam worden aangemerkt. De in het MER opgenomen binnendijkse ontlastputten zullen alleen dan worden gerealiseerd wanneer uit monitoring blijkt dat deze noodzakelijk zijn om ongewenste toename van de kweldruk binnendijks te voorkomen.

3.2.2 Sliblaag

MER

Het MER beschrijft dat er na aanleg een sliblaag zal ontstaan op de bodem en de taluds van de plas, die er toe zullen bijdragen dat de kwel binnendijks afneemt. De Commissie achtte het door de lange uitvoeringstijd en een aantal onzekerheden niet aannemelijk dat deze sliblaag voldoende dik zou kunnen worden om een substantieel effect te sorteren. Door werveling (m.n. bij aanleg), golfslag en drainagesituaties kan de sliblaag naar het oordeel van de Commissie mogelijk dunner zijn dan waarvan in het MER is uitgegaan.

Aanvulling

In de aanvulling wordt voldoende beargumenteerd dat extra kweldruk wordt voorkomen door een kleiophoging tot 3,85 m + NAP aan te brengen langs de oeverstroken in combinatie met de ligging van de bodem van de plas op een afsluitende diepliggende kleilaag op ca. 25 m diepte. Bij de berekening van de mate van kleiophoging is de aanlegfase als maatgevend beschouwd en is er terecht geen rekening gehouden met het effect van een afdichtende sliblaag.

3.2.3 Tijdelijke en permanente ophogingen

In het MER en de aanvulling zijn verschillende tijdelijke en structurele grondophogingen voorzien. Als tijdelijke maatregelen zijn voorzien het aanleggen van een geluidswal aan de noordoostzijde van de plas en twee kades (A en B) voor tijdelijke opslag van materiaal. Structurele maatregel is het ophogen van de vooroever. Pas bij de procedure voor de vergunningverlening voor deze werken zal duidelijk worden of deze grondophogingen daadwerkelijk vergund kunnen worden. Daarbij zal, rekening houdend met veiligheidsaspecten, met name afgewogen worden of er sprake is van een negatief effect op het waterafvoerend vermogen van de rivier dan wel wordt duidelijk welke compensatiemaatregelen getroffen moeten worden.

De Commissie volstaat in dit advies derhalve met de constatering dat bij het eventueel niet vergunbaar zijn van ophogingen, dit kan leiden tot effecten die niet in het MER beschreven zijn, te weten een negatief effect op de recreatieve gebruiksmogelijkheden van de plas, regelmatigere overstroming van het aangrenzende natuurgebied en het niet kunnen behouden van de landbouwfunctie van het pas in de tweede fase te ontgronden deel.

4. OVERIGE OPMERKINGEN TEN BEHOEVE VAN DE BESLUITVORMING

4.1 Afsluiten recreatieplas

Het MER geeft geen uitwerking aan het in de richtlijnen opgenomen variant waarin de plas wordt afgesloten van de dode arm van de Lek, omdat uitgegaan wordt van de doelstelling dat de plas toegankelijk moet zijn voor recreatievaart. De voor- en nadelen van een variant met een gesloten plas ten opzichte van het openhouden van de plas kunnen daardoor bij de besluitvorming niet afgewogen worden. Uit het MER blijkt echter ook dat de jachthaven niet gerealiseerd gaat worden en wordt gemeld dat verstoring door jetski's of waterskiërs zal worden tegengegaan door het leggen van een balk in de doorgang. Daarmee wordt onduidelijk wat de motivering is voor het niet uitwerken van een variant met een gesloten plas, waardoor een mogelijk voor het milieu aantrekkelijke variant buiten beeld blijft.

In de aanvulling wordt de doelstelling om de plas open te houden herhaald en worden hiervoor een aantal argumenten gegeven. Daarbij wordt vermeld dat zo nodig op basis van ervaringsgegevens in de toekomst alsnog tot afsluiten zou kunnen worden besloten.

4.2 Zonering recreatie-natuur

Het MER beschrijft alternatieven: een basisalternatief en een meest milieuvriendelijk alternatief (mma). De zonegrens tussen recreatie en natuur is in beide alternatieven dezelfde en wordt bepaald door de zuidelijke ligging van de parkeerplaats en parkeerruimten. Door deze zuidelijke ligging zal er bij beide alternatieven een vergelijkbare en relatief grote recreatieve uitloop zijn richting natuurgebied. In het kader van het ontwikkelen van een meest milieuvriendelijk alternatief was een verdergaande zonering naar de mening van de Commissie mogelijk geweest.

De aanvulling motiveert de gekozen aanpak. Gesteld wordt dat door het schrappen van de jachthaven in het meest milieuvriendelijke alternatief de natuurfunctie in het zuidelijk deel van het plangebied wordt versterkt. Tevens draagt het schrappen van de meest zuidelijk gelegen 50 parkeerplaatsen bij aan een meer natuur gerichte recreatie. Een verdere verkleining van de intensieve overrecreatie wordt door de initiatiefnemer niet wenselijk geacht.

Om verkeersbewegingen naar de meest zuidelijk gelegen parkeerplaatsen te voorkomen, wordt voorgesteld om een 'zonering in tijd' in te stellen. Daarbij worden de meest zuidelijke gelegen parkeerplaatsen op minder drukke dagen afgesloten met een slagboom. Deze maatregel zal naar de inschatting van de Commissie een bescheiden bijdrage kunnen leveren aan een meer natuurgerichte recreatie in het zuidelijk deel.

4.3 Bepanting en graslandbeheer

Het achterwege laten van boombeplanting langs de oevers van de recreatieplas sluit goed aan bij het beoogde landschapstype in de uiterwaarden en de beoogde natuurwaarden. Voor het beheer van het plangebied geeft het MER geen varianten. Onduidelijk blijft daardoor hoe wordt aangesloten bij de nagestreefde natuurdoeltypen in het aangrenzende zuidelijke natuurgebied.

In de aanvulling wordt hierop ingegaan en wordt gemeld dat aangesloten wordt bij het natuurdoeltype in het aangrenzende natuurgebied door 1x per jaar te maaien en af te voeren.

Uit de informatie van het MER blijkt overigens dat er in het plangebied soorten voorkomen (o.a. grutto, tureluur) die beschermd zijn in het kader van de Flora- en Faunawet. Dit betekent dat hiervoor een ontheffing dient te worden aangevraagd.

4.4 Veiligheid zwemmers tijdens aanleg

Het MER besteedt enige aandacht aan de veiligheid van de (zwem)recreant bij het gebruik van de plas. Maatregelen ter wering van ongewenste watersport worden voorzien. Met name tijdens de aanlegfase, wanneer het water nog troebel is, kunnen echter ook gevaarlijke situaties ontstaan voor zwemmers. Door de troebeling kan de diepte van de plas niet goed ingeschat worden bij (illegaal) duiken vanaf zandzuigers en transportschepen, hetgeen kan leiden tot dodelijke ongelukken. In de aanvulling wordt aangegeven dat er in de gedeelten waar zand gewonnen wordt, een zwemverbod zal komen.

! Gegeven de ongelukken die ondanks zwemverboden toch plaatsvinden, adviseert de Commissie bij het besluit aanvullende beheersmaatregelen in overweging te nemen, zoals duidelijke afbakening met drijflijnen en effectief toezicht.